

Memorandum a tibeti nép valódi autonómiájáról

A Tibeti Számúzott Kormány nyilatkozata a Kínai Népköztársaság Kormánya felé, amit a számúzott kormány küldöttei adtak át 2008 novemberében

I./Bevezetés

Mióta 2002-ben megújult a közvetlen kapcsolat a Kínai Népköztársaság Központi Kormányával, széleskörű megbeszélések folytak Őszentsége a XIV. Dalai Láma megbízottjai és Központi Kormány képviselői között. Ezeken a tárgyalásokon teljes mértékben kifejezésre jutattuk a tibetiek törekvéseit. A *Középutas Szemlélet* lényege hiteles autonómiát biztosítani a tibeti népnek a Kínai Népköztársaság keretein belül. Ez kölcsönösen hasznos, és hosszú távon mind a tibeti, mind a kínai embereknek érdekében áll. Továbbra is határozottan ellenezzük az elszakadás vagy függetlenség keresését. Egy olyan megoldást szeretnénk találni a tibeti problémára a valódi autonómián keresztül, amely összeegyeztethető a Kínai Népköztársaság Alkotmányának autonómiára vonatkozó alapelveivel. Az egyedülálló tibeti identitás védelme és fejlesztése minden tekintetben az emberiség érdekét szolgálja, különösen pedig a tibeti és kínai népet.

A tárgyalások hetedik körében, 2008. július 1-jén és 2-án Pekingben a Kínai Népköztársaság Politikai Konzultációs Konferenciájának alelnöke és a Központi Egyesült Munka Front minisztere, *Du Qinglin*, határozottan javaslatokat várt Őszentsége a Dalai Lámától Tibet fejlesztésére és stabilitására. A Központi Egyesült Munka Front végrehajtó miniszterhelyettese, *Zhu Weiqun* továbbá azt mondta, hogy szeretnék hallani a nézeteinket az általunk óhajtott autonómia mértékét vagy formáját illetően, éppúgy, mint a Kínai Népköztársaság Alkotmányának keretein belüli regionális autonómia minden szempontját illetően.

Következésképpen, ebben a nyilatkozatban lefektettük álláspontunkat a valódi autonómiáról és arról, hogy miként érhetőek el a tibeti nemzet speciális szükségletei az autonómiára és önkormányzatra a Kínai Népköztársaság Alkotmányának alapelveinek alkalmazásán keresztül, ahogy mi értelmezzük őket. Ezen az alapon, Őszentsége a Dalai Láma biztos benne, hogy a tibeti nemzet alapvető szükségletei a Kínai Népköztársaságon belüli valódi autonómián keresztül érhetőek el.

A Kínai Népköztársaság egy multinacionális állam, és ahogy a világ számos más pontján, a nemzetiségi kérdéseket a kisebbségeknek nyújtott autonómián és önkormányzaton keresztül szeretné megoldani. A Kínai Népköztársaság Alkotmánya tartalmazza az autonómia és önkormányzat alapelveit, és célkitűzései összeegyeztethetőek a tibetiek szükségleteivel és törekvéseivel. A Regionális Nemzetiségi Autonómiának az a célja, hogy ellenálljon a nemzetiségek elnyomásának és elszakadásának egyaránt, elutasítva mind a *han* sovinizmust, mind a helyi nacionalizmust. Biztosítani szándékozik a kisebbségek kultúrájának és identitásának megőrzését, felhatalmazva őket, hogy a saját ügyeiket intézzék.

A tibetiek szükségletei nagy mértékben teljesíthetőek és összevethetőek az autonómia alkotmányos alapelveivel, ahogy mi értelmezzük azokat. Az Alkotmány számos paragrafus jelentős, tetszés szerinti hatalmi opciót biztosít az állami szerveknek a döntéshozásban és az autonómia rendszerének működtetésében. Ez a diszkrecionális hatalom megkönnyítheti a tibeti valódi autonómiát, oly módon, ami megfelelne a

tibeti helyzet egyediségének. Ezeknek az elveknek a megvalósításában lehet, hogy szükség lesz az autonómiára vonatkozó törvények felülvizsgálatára vagy módosítására a tibeti nemzetiség speciális jellegzetességeire és szükségleteire való tekintettel. Ha mindkét fél jóra törekszik, a kiemelkedő problémák megoldhatóak az autonómia alkotmányos alapelvein belül. Így megteremtődik a nemzeti egység és stabilitás, valamint a harmonikus kapcsolat a tibetiek és más nemzetiségek között.

II./A tibeti nemzetiség integritásának tiszteletben tartása

Tekintet nélkül a jelenlegi közigazgatási egységre, a tibetiek az egyik nemzetiségi kisebbséghez tartoznak. A tibeti nemzetiség integritását tiszteletben kell tartani. Ez a lelke, szándéka és alapelve az alkotmányos Regionális Nemzeti Autonómia fogalmának, éppúgy, mint a nemzetiségek egyenlőségi elvének.

Nem vitás az a tény, hogy a tibetiek ugyanazon a nyelven, kultúrán, spirituális tradíción, belső értékeken és szokásokon osztoznak, ugyanahhoz az etnikai csoporthoz tartoznak, és erős közös azonosságtudatuk van. Közös a történelmük és politikai és közigazgatási korszakok ellenére mindvégig megőrizték egységüket a vallásukban, kultúrájukban, oktatásukban, nyelvükben, életmódjukban és egyedülálló magas fennsíki környezetükben.

A tibeti nemzetiség a Tibeti-fennsík egy összefüggő területén él, amelyet egy évezrede népesítenek be, és amelyen ebből kifolyólag őslakosok. Az alkotmányos Regionális Nemzetiségi Autonóm elvek szempontjából a Kínai Népköztársaságban a tibetiek tulajdonképpen egyedülálló nemzetiségként élnek a Tibeti fennsíkon.

A fenti okok következtében a Kínai Népköztársaság elismerte a tibeti nemzetiséget, mint egyet az 55 kisebbség közül.

III./Tibeti törekvések

A tibetiek gazdag és egyedülálló történelemmel, kultúrával és spirituális tradícióval rendelkeznek, melyek mindegyike értékes része az emberiség örökségének. A tibetiek nem csak megőrizni és ápolni szeretnék a saját örökségüket, hanem éppúgy szeretnék fejleszteni is a kultúrájukat, spirituális életüket és tudásukat, oly módon, ami különösen megfelel az emberiség igényeinek és körülményeinek a XXI. században.

A multinacionális Kínai Népköztársaság részeként a tibetiek nagy hasznára válhat az a gyors gazdasági és tudományos fejlődés, ami az országban történik. Miközben szeretnénk aktívan részt venni és közreműködni ebben a fejlődésben, biztosítani akarjuk, hogy az emberek ne veszítsék el tibeti identitásukat, kultúrájukat és belső értékeiket, és ne kockáztassuk a Tibeti-fennsík egyedülálló és törekeny környezetét, ahol a tibetiek őslakosok.

A tibeti szituáció egyediségét következetesen felismerték a Kínai Népköztársaságban, ez tükröződött a *17 pontos megegyezésben* és a Kínai Népköztársaság egymást követő vezetőinek nyilatkozataiban, politikájában is. Ez kell, hogy maradjon az alap a speciális autonómia működési lehetőségének és struktúrájának meghatározásához, melyet a tibeti nemzetiség fog gyakorolni a Kínai Népköztársaságban. Az Alkotmány kifejezi az alapvető rugalmasságot a speciális helyzetekhez való alkalmazkodásban,

beleértve a kisebbségek speciális tulajdonságait és szükségleteit.

Öszentsége a Dalai Láma elkötelezettsége teljes és egyértelmű: megoldást keresni és találni a tibeti nép számára a Kínai Népköztársaság területén. Ez az álláspont teljes mértékben megegyezik a legfőbb vezető, *Deng Xiaoping* nyilatkozatával, amelyben hangsúlyozta, hogy a függetlenségen kívül minden más kérdés szóba jöhet és megoldható párbeszéddel. Amíg mi elkötelezetten, teljes mértékben tiszteletben tartjuk a Kínai Népköztársaság területi integritását, azt várjuk, hogy a Központi Kormány elismerje és teljes mértékben tiszteletben tartsa a tibeti nemzetiség integritását és a valódi autonómia gyakorlásához való jogát a Kínai Népköztársaságban. Úgy hisszük, hogy ez az alapja a köztünk lévő különbségek feloldásának, valamint a nemzetiségek közti egység, stabilitás és harmónia elősegítésének.

A Kínai Népköztársaságon belüli egyedi nemzetiségi lét elősegítésének érdekében a tibetieknek folytatniuk kell a gazdasági, szociális és politikai fejlődést, oly módon, ami megfelel a Kínai Népköztársaság és az egész világ fejlődésének és elvárásainak, miközben tiszteletben tartják és táplálják egy ilyen fejlődés tibeti jellegzetességeit. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, szükségszerű, hogy elismerjék és teljesítsék a tibetiek jogát a saját kormányzáshoz, vagyis önkormányzathoz a Kínai Népköztársaság azon régiójában, ahol tömör közösségekben élnek, összhangban a tibeti nemzetiség saját szükségleteivel, prioritásaival és jellegzetességeivel.

A tibeti nép kultúráját és identitását csak maguk a tibetiek őrizhetik meg és fejleszthetik, senki más. Ebből kifolyólag a tibetieknek képesnek kell lenniük az önsegítésre, önfejlesztésre és önkormányzásra, és egy optimális egyensúlyt kell találni ezek, valamint a Központi Kormánytól és a Kínai Népköztársaság más tartományaiból és régióiból Tibetnek nyújtott szükséges és szívesen látott irányítás és segítség között.

IV./A Tibetiek alapvető szükségletei

Az önkormányzás

1) A nyelv

A tibeti nyelv a tibeti nép identitásának legfontosabb jellemzője. A tibeti nyelv a kommunikáció elsődleges formája, az a nyelv, amelyen az irodalmuk, spirituális szövegeik valamint történelmi és tudományos munkáik íródnak. A tibeti, nyelvtan szempontjából ugyanolyan magas szinten áll, mint a szanszkrit nyelv, de ráadásul ez az egyetlen nyelv, amely képes a szanszkritről való fordításra egy jottányi hiba nélkül. Ebből kifolyólag a tibeti nyelv nem csak a leggazdagabb és legjobban fordított irodalommal rendelkezik, hanem sok tudós még azt is állítja, hogy a leggazdagabb és legtöbb irodalmi szerkezettel is rendelkezik. A Kínai Népköztársaság Alkotmányának 4. cikkelye garantálja minden nemzetiség számára a szabadságot “saját beszélt és írott nyelvük használatára és fejlesztésére.”

Annak érdekében, hogy a tibetiek használhassák és fejleszthessék saját nyelvüket, a tibetieknek kell, hogy tekintsék a fő beszélt és írott nyelvnek. Hasonlóképpen, a tibetieknek kell legyen a tibeti autonóm térségek legelső nyelve.

Ez az alapelv nagyjából elfogadott az Alkotmány 121. cikkelyében, amely kimondja, hogy “a nemzeti autonóm térségek önkormányzati szervei alkalmazzák a beszélt és

írott nyelvet vagy a helyben használt nyelvet.” A Regionális Nemzeti Autonómia Törvénykezés (RNAT) 10. cikkelye biztosítja, hogy ezek a szervek “garantálják a nemzetiségek szabadságát ezeken a területeken, hogy használják és fejlesszék saját beszélt és írott nyelvüket...”

Megegyezően a tibeti nyelv fő nyelvként való elismerésével a tibeti területeken, a RNAT (36. cikkely) szintén lehetővé teszi az autonóm kormányzati hatóságoknak, hogy döntsenek “az oktatási és felvételi eljárásokban alkalmazott nyelvről”, tekintettel az oktatásra. Ez magába foglalja annak az elismerését, hogy az oktatás alapvető közege a tibeti nyelv legyen.

2) A kultúra

A Regionális Nemzeti Autonómia fogalma elsősorban a kisebbségek kultúrájának megőrzését szolgálja. Következésképpen a Kínai Népköztársaság Alkotmánya tartalmazza az utalásokat a kultúra megőrzésére a 22, 47. és 119. cikkelyében, mint ahogy a RNAT a 38. cikkelyében. A tibetiek számára a tibeti kultúra szorosan összefonódik a vallásunkkal, tradícióinkkal, nyelvünkkel és identitásunkkal, melyek különböző mértékben fenyegetve vannak. Mivel a tibetiek a multinacionális Kínai Népköztársaságban élnek, az egyedülálló tibeti kulturális örökségnek megfelelő alkotmányos intézkedések általi védelemre van szüksége.

3) A vallás

A tibetiek számára a vallás alapvető, és a buddhizmus szoros összeköttetésben van az identitásukkal. Elismerjük az egyház és az állam szétválasztásának fontosságát, de ez nem befolyásolhatja a hívők szabadságát és szokásait. A tibetiek számára elképzelhetetlen az egyéni vagy közösségi szabadság a hit, a lelkiismeret és a vallás szabadsága nélkül. Az Alkotmány elismeri a vallás fontosságát, és megvédi a vallásgyakorlás jogát. A 36. cikkely garantálja minden lakos számára a vallásszabadsághoz való jogot. Senki sem kényszeríthet valaki mást, hogy higgyen vagy ne higgyen bármilyen vallásban. A vallási alapon való megkülönböztetés tilos.

Az alkotmányos elv egy interpretációja a nemzetközi standard fényében felölelné a hit vagy istentisztelet módszeréhez való szabadságot is. A szabadság magába foglalja a jogot kolostorok szervezéséhez és buddhista szerzetesi tradíciók szerinti működtetéséhez, az oktatásban és tudományban való részvételhez, és bármennyi vagy bármilyen korú szerzetes és apáca felvételéhez, összhangban ezekkel a törvényekkel. A nyilvános tanítás szokása és a felhatalmazás nagyobb összejövetelekre szintén benne foglaltatik ebben a szabadságban, és az állam nem avatkozhat bele a vallási szokásokba és tradíciókba, például a tanár és tanítványa közötti viszonyba, kolostori intézmények vezetésébe vagy az újrászületés (reinkarnáció) elismerésébe.

4) Az oktatás

A tibetiek vágyát, hogy saját oktatási rendszert alakítsanak ki és vezessenek, együttműködésben és koordinációban a Központi Kormány Oktatási Minisztériumával, támogatják az Alkotmányban található oktatást érintő alapelvek. Ugyanígy azt a törekvést is, hogy részt vegyenek és közreműködjenek a tudomány és technológia fejlesztésében. Figyelembe vesszük a nemzetközi tudományos körökben egyre növekvő elismerését annak, hogy a buddhista pszichológia, metafizika, kozmológia és az elme megismerésének tudománya nagyban hozzájárulnak a modern tudományok fejlődéséhez.

Amíg az Alkotmány 19. cikkelyében az állam teljes felelősséget vállal az oktatás biztosítására lakosai számára, a 119. cikkely elismeri a törvényt, miszerint a Regionális Nemzeti Autonóm területek önkormányzati szervei függetlenül intézik oktatási... ügyeiket a saját területükön...” Ezt az elvet kifejezi a RNAT 36. cikkelye is.

Mivel a döntéshozásban homályos az autonómia mértéke, az hangsúlyozandó, hogy a tibetieknek szükségük van a valódi autonómia gyakorlására a saját nemzetiségi oktatásukban, és ezt alátámasztják az Alkotmány autonómiára vonatkozó alapelvei.

Ami a tudomány és technológia fejlődésében való részvételi és közreműködési szándékot illeti, az Alkotmány (119. cikkely) és a RNAT (39. cikkely) egyértelműen elismeri az autonóm térségek jogát a tudomány és technológia fejlesztésére.

5) A környezet megóvása

Tibet az elsődleges forrása Ázsia nagy folyóinak. Emellett itt vannak a föld legmagasabb hegyei, éppúgy, mint a föld legkiterjedtebb és legmagasabb fennsíkja. Ásványi forrásokban, őserdőkben gazdag, és számos embertől háborítatlan mély völgy található itt.

Ezt a környezetvédelmi gyakorlatot hangsúlyozta a tibeti nép tradicionális tisztelete az élet minden formája iránt, amely megtiltja, hogy ártsunk bármely élő lénynek, legyen az ember vagy állat. Tibet egy romlatlan, ősz-eredeti, védett terület, egy szentély volt, egy egyedülálló természetes környezetben.

Ma Tibet tradicionális környezete jövátéhetetlen károkat szenved. Ennek a hatásai különösen a füves területeken, szántóföldeken, erdőkben, a vízforrásokban és a vadvilágban jelentősek.

Ennek ismeretében, a RNAT 45. és 66. cikkelye szerint, a tibeti népnek biztosítani kell a környezete feletti rendelkezést és lehetővé tenni számára, hogy kövesse tradicionális természetvédelmi módszereit.

6) A természetes készletek hasznosítása

A természetes környezet védelmét és kezelését valamint a természetes készletek hasznosítását illetően az Alkotmány és a RNAT az autonóm területek önkormányzati szerveinek csak mérsékelt szerepét fogadja el (lásd, RNAT 27, 28, 45, 66. cikkelye és Alkotmány 118. cikkelye, amely kilátásba helyezi, hogy az állam “megfelelő figyelmet szentel (az autonóm térségek) érdekeinek”). A RNAT elismeri az autonóm térségekben lévő erdők és füves területek védelmének és fejlesztésének fontosságát, valamint “elsőbbiséget élvezzen a természeti források racionális kiaknázása és hasznosítása, amelyek fejlesztésére a helyi hatóságok jogosultak”, de csak az állami tervek és jogi feltételek keretein belül. Az állam központi szerepe ezekben az ügyekben tükröződik az Alkotmány 9. cikkelyében.

Véleményünk szerint az Alkotmányban kijelentett autonóm törvények nem vezetnek teljes mértékben Tibet kompetenciájához a saját sorsa felett, ha nem vehet részt kellőképpen a természeti források, mint az ásványi kincsek, vizek, erdők, hegyek,

füves területek, és a többi, kiaknázását érintő döntéshozásban.

Egy gazdaságban a földtulajdon az alapja a természeti források fejlesztésének, az adóknak és az állami bevételeknek. Ezért létfontosságú, hogy csak az autonóm régió nemzetisége rendelkezzen legális felhatalmazással a föld eladására vagy bérbeadására, kivéve az állami tulajdonú földet. Hasonlóképpen, az autonóm régióknak kell rendelkeznie azzal a független hatáskörrel, hogy megfogalmazzon és végrehajtsa az állam terveivel megegyező terveket.

7) Gazdasági fejlesztés és kereskedelem

A gazdasági fejlesztés Tibet számára nagyon fontos és szükséges igény. Tibet az egyik gazdaságilag legelmaradottabb régió a Kínai Népköztársaságban.

Az Alkotmány elismeri a törvényt, mi szerint a helyi jellemzők és szükségletek szempontjából az autonóm hatóságok fontos szerepet játszanak a saját területük gazdasági fejlesztésében. (Alk. 118. cikkely, RNAT 25. cikkely) Az Alkotmány szintén elismeri az autonóm törvényt a közigazgatásban és a pénzügyek intézésében (Alk. 117. cikkely, RNAT 32. cikkely). Ezzel egy időben az Alkotmány szintén elismeri az autonóm térségeknek nyújtott állami finanszírozást és segítségnyújtást a fejlődés felgyorsításáért (Alk. 122. cikkely, RNAT 22. cikkely).

Hasonlóan, a RNAT 31. cikkelye elismeri az autonóm területek kompetenciáját, különösen az olyanokét, mint Tibet, amelyek idegen országokkal határosak, hogy határkereskedelmet és akár más országokkal való kereskedelmet is folytassanak. Tibet számára fontos ezeknek az elveknek az elismerése, mivel a szomszédságban lévő országokkal kulturális, vallási, etnikai és gazdasági rokonságban áll.

Rövid távon hasznos a Központi Kormány és a provinciák által nyújtott segítség, de hosszú távon ha a Tibeti nép nem önellátó, és másoktól függővé válik, az nagyobb károkat okoz. Emiatt az autonómia fontos célja, hogy a tibetieket gazdaságilag önellátóvá tegye.

8) Az egészségügy

Az Alkotmány kijelenti az állam felelősségét az egészségügyi és orvosi szolgáltatások nyújtásában (Alk. 21. cikkely). A 119. cikkely elismeri, hogy ez az autonóm területek felelőssége. A RNAT (40. cikkely) szintén elismeri az autonóm területek önkormányzati szerveinek jogát, hogy "önálló döntéseket hozzanak a helyi orvosi és egészségügyi szolgáltatások fejlesztését, valamint a modern orvoslás és a nemzetiségek tradicionális orvoslásának fellendítését illető tervekről."

A jelenlegi egészségügyi rendszer nem fedi le megfelelően a vidéki tibeti népesség szükségleteit. A fent említett törvények szerint a regionális autonóm szervezeteknek kell legyen kompetenciájuk és forrásaik, hogy kielégítsék az egész tibeti népesség szükségleteit. Szintén kompetenciájuk kell legyen a szigorúan tradicionális módszerekkel való tibeti orvoslás és egyéb tradicionális rendszerek támogatásához.

9) A közbiztonság

A közbiztonságra vonatkozóan fontos, hogy a biztonsági személyzet többsége a helyi nemzetiségből kerüljön ki, akik megértik és tisztelik a helyi szokásokat, tradíciókat.

Ami a tibeti területeken hiányzik, az a helyi tibeti tisztviselők kezében lévő döntéshozói hatalom.

Az autonómia és önkormányzat fontos szempontja a belső közrendért és biztonságért vállalt felelősség az autonóm területeken. Az Alkotmány (120. cikkely) és a RNAT (24. cikkely) elismeri a helyiek bevonásának fontosságát és feljogosítja az autonóm területeket, hogy megszervezzék a biztonságot “az állam hadrendszerén és praktikus szükségleteken belül, az Államtanács jóváhagyásával.”

10) A népesség-vándorlás szabályozása

A Regionális Nemzeti Autonómia és önkormányzat alapvető célja a kisebbség identitásának, kultúrájának, nyelvének és a többi, megőrzése, illetve a saját ügyek feletti kompetencia biztosítása. Egy bizonyos területre nézve, ahol a kisebbség koncentrált közösségben vagy közösségekben él, a Regionális Nemzeti Autonómia fő elve és célja van semmibe véve, ha központilag támogatják és megengedik a *han* nemzetiség és más nemzetiségek nagymértékű bevándorlását és letelepedését. Az ebből a bevándorlásból eredő demográfiai változások hatására a tibeti nép inkább asszimilálódik, mint integrálódik a *han* nemzetiségbe, és ez fokozatosan elsorvasztja a tibeti nemzetiség egyedülálló kultúráját és identitását. A *han* és más nemzetiségek nagymértékű beáramlása a tibeti területekre alapvetően megváltoztatja a regionális autonómia gyakorlásához szükséges feltételeket is, ugyanis a népesség mozgása és áthelyezése megváltoztatja és aláássa az alkotmányos kritériumot az autonómia gyakorlására, miszerint a kisebbség “zárt közösségben él” egy adott területen. Ha ezek a vándorlások és letelepedések továbbra sem szabályozottak, a tibetiek többé nem zárt közösségben vagy közösségekben fognak élni, és ennek következtében nem lesznek jogosultak az Alkotmány szerint a Regionális Nemzeti Autonómia gyakorlására. Ez tulajdonképpen megszegné az Alkotmány nemzetiségeket érintő alapelveit.

A Kínai Népköztársaságban precedens a lakosok költözésének és tartózkodásának korlátozására. Csak nagyon kis mértékben ismerik el az autonóm térségek jogát, hogy intézkedéseket dolgozzanak ki az *ideiglenes populáció* szabályozására saját területeiken. Számunkra létfontosságú lenne, hogy az önkormányzat autonóm szerveinek joga legyen irányítani a Kínai Népköztársaság más részeiről Tibetbe költözni szándékozók tartózkodását, letelepedését, alkalmazását és gazdasági tevékenységét, valamint biztosítani az autonómia célkitűzéseinek tiszteletben tartását és megvalósítását.

Nem az a szándékunk, hogy elűzzük a *nem-tibetieket*, akik véglegesen letelepedtek Tibetben, és jelentős ideje élnek vagy nőttek fel ott. Azért aggódunk, hogy elsősorban a *han*, de néhány más nemzetiség masszív bevándorlása Tibet számos részére felborítja a jelenlegi közösségeket, kiszorítja a tibeti népességet, és veszélyezteti a törékeny természeti környezetet.

11) Kulturális, oktatási és vallási kapcsolat más országokkal

A tibeti nemzetiség és más nemzetiségek, provinciák és a Kínai Népköztársaság régiói közötti kapcsolat és együttműködés fontossága mellett, az autonómia témájában, például kultúra, művészet, oktatás, tudomány, egészségügy, sport, vallás, környezet, gazdaság és így tovább, a RNAT (42. cikkely) elismeri az autonóm térségek hatalmát, hogy ilyen együttműködést folytassanak és kapcsolatot tartsanak a

társaság más országaival.

V Egységes közigazgatás alkalmazása a tibeti nemzetiség számára a Kínai Népköztársaságban

Annak érdekében, hogy a tibeti nemzetiség fejlődhessen és virágozhasson egyedülálló identitásával, kultúrájával és spirituális tradícióival, a fent említett alapvető tibeti szükségletek felett gyakorolt önkormányzat segítségével, az egész közösség, beleértve minden területet, amit a Kínai Népköztársaság jelenleg tibeti autonóm területként jelöl meg, egy egységes közigazgatás alá kellene tartozzon. A tibeti közösségek felett jelenleg uralkodó közigazgatási egységek, a Kínai Népköztársaság különböző provinciáin és régióiban, elősegítik a töredezettséget, az egyenlőtlen fejlődést támogatják és megnehezítik a tibeti kisebbség számára, hogy megvédje és támogassa megszokott kulturális, spirituális és etnikai identitását. Ahelyett, hogy tiszteletben tartaná a nemzetiség integritását, ez a politika a szétesést támogatja, és figyelmen kívül hagyja az autonómia szellemét. Amíg más fontos kisebbségek, például az ujjurok és a mongolok majdnem teljes mértékben *magukat* kormányozzák az őket illető egységes autonóm területeken, addig a tibetiek mintha sok kisebbség lennének, nem pedig egy.

Ha a jelenleg kijelölt Tibeti Autonóm Területeken élő tibetieket egy egységes közigazgatási rendszer alá vonnánk, az teljes mértékben azt az alkotmányos elvet szolgálná, amit a 4. cikkely tartalmaz, és szintén kifejezi a RNAT (2. cikkely), hogy “azon területeken gyakorolható regionális autonómia, ahol a kisebbségek népessége koncentrált közösségekben él.” A RNAT úgy írja le a regionális autonómiát, mint a “Kínai Kommunista Párt által alkalmazott alapvető politikát Kína nemzetiségi kérdésének megoldására,” és megmagyarázza a jelentését és célját az Előszóban:

A kisebbségek olyan területeken gyakorolják a regionális autonómiát, egységes állami vezetés alatt, ahol koncentrált közösségekben élnek, és önkormányzati szerveket állítanak fel, hogy gyakorolják az autonóm hatalmat. A Regionális Nemzeti Autonómia megtestesíti az állam teljes tiszteletét és garanciáját az iránt, hogy a kisebbségeknek joga van saját ügyeiket igazgatni, és ragaszkodik az összes nemzetiség egyenlőségéhez, egységéhez és közös jólétéhez.

Egyértelmű, hogy a tibeti nemzetiség csak akkor tudja hatékonyan gyakorolni a jogát az önkormányzathoz és belső ügyek igazgatásához, ha ezt az egész tibeti nemzetiség felett igazságszolgáltatást nyújtó önkormányzati szervén keresztül teheti.

A RNAT elismeri, hogy szükség lehet az autonóm térségek határvonalának módosítására. Nem csak teljes mértékben törvényes, hogy a regionális autonómiáról szóló alapvető alkotmányos elveket a tibeti nemzetiség integritásának tiszteletben tartásával szükséges alkalmazni, de a közigazgatási változások, melyekre lehet, hogy szükség lesz ennek elérésére, egyáltalán nem sértik az alkotmányos elveket. Számos precedens van rá, ahol ez tulajdonképpen megvalósult.

VI Az autonómia szerkezete és természete

Hogy milyen mértékben gyakorolható az előző témák felett az önkormányzat és öngazgatás, az nagyban meghatározza a tibeti autonómia hiteles jellegét. Tehát, az a

feladat, hogy megnézzük, milyen módon szabályozható és gyakorolható az autonómia, hogy hatékonyan megfeleljen az egyedi helyzetnek és a tibeti nemzetiség alapvető szükségleteinek.

A nyílt autonómia gyakorlásában benne foglaltatik a tibetiek joga, hogy olyan saját regionális kormányt, kormányzati intézményeket és eljárásokat hozzanak létre, ami szükségleteikhez és jellemzőikhez legjobban illeszkedik. Ehhez szükséges, hogy az Autonóm Terület Népi Kongresszusának hatalmában álljon törvényt hozni minden ügyben a régió kompetenciáján belül (a fentebb említett témákban), és az autonóm kormányzat más szerveinek hatalmában álljon a döntések autonóm végrehajtása és intézése. Az autonómia szintén maga után vonja a Központi Kormányban való képviseletet és jelentős részvételt a nemzeti döntéshozásban. A hatékony autonómia érdekében a mindkét félt érintő kérdésekben szintén működni kell hatékony konzultációnak és szoros együttműködésnek vagy közös döntéshozásnak a Központi Kormány és a Regionális Kormány között.

A valódi autonómia döntő eleme, melyre garanciát vállal az Alkotmány vagy más törvények, hogy az autonóm régióknak kiosztott hatalom és felelősség nem szüntethető vagy változtatható meg egyoldalúan. Ez azt jelenti, hogy sem a Központi Kormány, sem az autonóm régió kormánya nem változtathatja meg a másik beleegyezése nélkül az autonómia alapvető tulajdonságait.

Az Alkotmány 116. cikkelyében (törvénybe iktatva a RNAT 19. cikkelyében) található szabályozásokban részletesen meg kell határozni a tibeti hiteles autonómia gyakorlásának paramétereit és jellegzetességeit, melyek megfelelnek a tibeti nép és régió egyedülálló szükségleteinek és körülményeinek, vagy, ha megfelelőbbnek bizonyul, akkor erre a célra szóló külön törvényekbe és szabályozásokba kell iktatni. Az Alkotmány, beleértve a 31. cikkelyt, rugalmasságot biztosít azon a téren, hogy speciális törvényeket alkalmazzanak a tibetihez hasonló egyedi szituációkra, tiszteletben tartva az ország szociális, gazdasági és politikai rendszerét.

Az Alkotmány VI. Paragrafusában gondoskodik a nemzeti autonóm régiók önkormányzati szerveiről, és elismeri törvényhozó hatalmukat. Ennélfogva, a 116. cikkely (a RNAT 19. cikkelyében törvénybe foglalva) hivatkozik hatalmukra, hogy elrendelhetnek "külön szabályozásokat az érintett területek nemzetiségének vagy nemzetiségeinek politikai, gazdasági és kulturális jellemzői alapján." Hasonlóképpen, az Alkotmány elismeri az autonóm közigazgatás hatalmát számos területen (117-120. cikkely), épp úgy, mint az autonóm kormányok hatalmát, hogy rugalmasan teljesítsék a Központi Kormány és magasabb állami szervek törvényeit és politikáját, hogy az érintett autonóm terület körülményeinek megfelelően (115. cikkely).

A fent említett jogi rendelkezések jelentős korlátozásokat tartalmaznak a kormány autonóm szerveinek döntéshozó hatáskörére vonatkozóan. Mindazonáltal az Alkotmány elismeri, hogy az önkormányzati szervek olyan törvényeket és politikai döntéseket hozhatnak, amik a helyi szükségleteket érintik, és ezek különbözhetnek a másol, például a Központi Kormányban alkalmazottaktól.

Habár a tibetiek szükségletei nagyjából megegyeznek az Alkotmány autonóm elveivel, ahogy bemutattuk, a megvalósításuk számos probléma miatt gátolt, ami ma csökkenti a hatékonyságot vagy megnehezíti a törvények végrehajtását.

A hiteles autonómia megvalósításához például szükség van a hatalom és felelősség teljes megosztására a Központi Kormány és az autonóm régió kormánya között, a hatáskör tekintetében. Jelenleg ez nem valósul meg, és az autonóm régiók törvényhozói hatásköre bizonytalan és szigorúan korlátozott is. Tehát, miközben az Alkotmány elismerni szándékozik az autonóm területek speciális igényét, hogy az őket érintő számos ügyben törvénykezzenek, a 116. cikkelynek elvárása, hogy a Központi Kormány legmagasabb szintjén – a *Népi Kongresszus Bizottsága* által – legyen jóváhagyva, megakadályozza az autonómia ezen elvének alkalmazását. A valóságban csak a *Regionális Autonóm Kongresszusok* igénylik kifejezetten az ilyen jóváhagyást, míg a Kínai Népköztársaság nem autonóm provinciái nem igénylik a fenti jóváhagyást, és csupán “a jegyzőkönyvnek” tudósítják a *Népi Kongresszus Bizottsága* számára a rendelkezéseket (100. cikkely).

Az autonómia gyakorlása alá van vetve további jelentős számú törvénynek és rendelkezésnek, az Alkotmány 115. cikkelye szerint. Bizonyos törvények tulajdonképpen korlátozzák az autonómiát az autonóm térségben, míg mások nem mindenben egyeznek meg egymással. Ez azt eredményezi, hogy az autonómia hatásköre nem tisztázott és nincs rögzítve, mivel azokat egyoldalúan megváltoztathatja, a törvények és rendelkezések az állam magasabb szintjein való kihirdetése, és a politika változásai is. Szintén nincs megfelelő eljárás a konzultációra, vagy a Központi Kormány szervei és a Regionális Kormány között felmerülő nézeteltérések az autonómia keretein és gyakorlatán belüli megoldására. Ma a gyakorlatban a keletkező bizonytalanság behatárolja a regionális hatóságok kezdeményező erejét, és gátolja a hiteles autonómia gyakorlását Tibetben.

Ezen a ponton nem szeretnénk részletekbe bocsátkozni a hiteles autonómia gyakorlását ma Tibetben akadályozó tényezőket illetően, de példaként megemlítjük őket, hogy a jövőbeli tárgyalásaink során a megfelelő formában foglalkozhassunk velük. Továbbra is tanulmányozni fogjuk az Alkotmányt és más, a tárgyhoz tartozó jogi intézkedéseket, valamint ha megfelelő, szívesen szolgáltatunk ezekről a témákról további elemzést a mi szemszögünkben.

VII Az előrelépés útja

Ahogy a nyilatkozatunk elején kijelentettük, az a szándékunk, hogy felderítsük, miként teljesíthetők a tibeti nemzetiség igényei a Kínai Népköztársaság keretein belül, hiszen úgy gondoljuk, hogy ezek az igények megegyeznek az Alkotmány autonóm elveivel. Ahogy Őszentsége a Dalai Láma már több alkalommal mondta, nincsen rejtett szándékunk. Nem az a célunk, hogy bármilyen megegyezést a hiteles autonómiáról ugródeszkaként használjunk a Kínai Népköztársaságtól való elszakadáshoz.

A Száműzött Tibeti Kormány célja a tibeti nép érdekeinek képviselése és a nevükben való nyilatkozat. Ennek következtében, ha egyezés születik köztünk többé nem lesz rá szükség, és feloszlásra kerül. Valójában Őszentsége többször megismételte a döntését, hogy a jövőben nem kíván sem ő, sem a kormány tagjai semmilyen politikai hivatal elfoglalni Tibetben. Őszentsége a Dalai Láma mindazonáltal minden személyes befolyását szeretné bevetni, hogy biztosítsa egy ilyen megegyezés szükséges legitimitását a tibeti nép támogatásának elnyeréséhez.

Ilyen határozott kötelezettségek mellett, azt javasoljuk, hogy a folyamat következő lépésében egyezzünk meg: komoly tárgyalásokat kezdünk a fenti nyilatkozatban felvetett pontokat illetően. Ennek érdekében azt javasoljuk, hogy tárgyaljunk és alakítsunk ki egyetértést, egy kölcsönösen elfogadott mechanizmusról vagy mechanizmusokról és egy menetrendről a hatékonyság érdekében.